

Стратегија за решавање проблематичних кредита („Службени гласник Републике Србије“, број 72/15)

Резиме

Иако је банкарски сектор у Републици Србији високо капитализован и ликвидан, висок и растући ниво проблематичних кредита све више оптерећује банкарски сектор, ограничава кредитну активност и више стопе раста. Растући тренд проблематичних кредита од 2009. године последица је како макроекономских, тако и фактора специфичних за појединачне банке (као што су слаба интерна организација, неадекватни аналитички капацитети и недостатак јасних процедура за управљање проблематичним кредитима).

Препознајући озбиљност утицаја проблематичних кредита, надлежне институције Републике Србије су се, уз помоћ Међународних финансијских институција (МФИ), посветиле подршци суштинском решавању проблематичних кредита од стране приватног сектора. У ту сврху, формирана је Радна група са задатком да развије свеобухватну стратегију за решавање проблематичних кредита чији је циљ, између осталог, да (i) идентификује и уклони препреке за суштинско решавање питања дуга; (ii) ојача подстицаје одрживим, али финансијски угроженим дужницима и повериоцима да учествују у суштинском реструктурирању; (iii) осигура правовремено признавање губитка; и (iv) спречи даље акумулирање проблематичних кредита у српском банкарском систему. Стратегија укључује два акциона плана, т.ј. један припремљен од стране Владе Републике Србије и један припремљен од стране Народне Банке Србије (НБС), од којих се очекује да, заједно имплементирани, чврсто поставе ниво проблематичних кредита на силазну путању.

Стратегија обухвата следеће области:

- Иако су проблематични кредити саставни део банкарског пословања, потребно је ојачати **капацитет банака за решавање проблематичних кредита** благовремено и на оптималан начин. НБС ће спровести посебна дијагностичка испитивања на репрезентативном узорку активе банкарског сектора (14 банака) и, по завршетку ових испитивања, НБС ће размотрити модалитете унапређења регулаторног оквира за банке. НБС ће такође подстаћи коришћење конзервативних пракси резервисања у складу са међународним рачуноводственим стандардима; предузети супервизорске и регулаторне активности у циљу јачања регулаторног третмана реструктурираних потраживања и управљања проблематичним кредитима код банака; и унапредити извештавање о квалитету активе.
- **Процена вредности средстава обезбеђења** углавном се показала као недовољно регулисана област, што је довело до неизвесности око валидности процена вредности. У циљу решења овог питања, Министарство финансија (Мфин) ће унапредити регулацију проценитеља и прецизност процене вредности непокретности тако што ће успоставити транспарентне критеријуме и стандарде за процену вредности, у складу са најбољом међународном праксом. Такође, НБС ће успоставити базу, доступну банкама и проценитељима, са циљем детаљног евидентирања, на основу претходно успостављених критеријума, процена вредности стамбених и пословних непокретности.
- **Развој тржишта проблематичних кредита** омогућио би правовремено и ефикасно решавање проблематичних кредита и помогао би напоре банака у погледу реструктурирања. Тренутни порески третман отписа или продаје проблематичних кредита и повезане процедуре могу значајно дестимулисати решавање проблематичних кредита. Како би се такви дестимуланси отклонили, Мфин ће размотрити (вероватно привремене) измене тренутног пореског законодавства, укључујући и признавање отписа дугова као расхода у пореске сврхе, као и пореске последице отпуста дугова физичким лицима.
- Имајући у виду разноврсност фактора који утичу на **спор развој тржишта проблематичних кредита**, посебно пореске и правне препреке, препреке у капацитетима и у доступности података, као и других препреке, потребан је вишедимензионални приступ. Остале аспекте које треба сагледати укључују потенцијалне препреке при успостављању приватних друштава за управљање активом или других друштава са посебном наменом, као и заштитне мере у случају потенцијалне либерализације продаје проблематичних кредита инвеститорима и друштвима која послују ван Републике Србије. Такође, НБС ће спровести свеобухватну анализу могућности и препрека потенцијалне либерализације уступања проблематичних кредита по којима су дужници физичка лица.

- **Агенција за осигурање депозита** (АОД) управља значајним уделом портфолија проблематичних кредита у државном власништву. Међутим, средства и експертиза АОД недовољни су за адекватно спровођење свог мандата. Како би решила ово питање, АОД ће, у сарадњи са Мфин, развити Стратешки план за управљање активом и успоставиће интерне процедуре, са адекватним капацитетима, за редовне процене вредности активе и процену вредности средстава обезбеђења којима је та актива обезбеђена. Такође, АОД ће успоставити консолидовани тим за решавање проблематичних кредита како би ојачала свој капацитет за решавање проблематичних кредита који су у надлежности те институције.
- **Вансудско реструктурирање** потпомогло би убрзано и уређено решавање финансијских потешкоћа привредних субјеката. У пракси, споразумно финансијско реструктурирање (СФР) прекасно се започиње – када је дужниково финансијско стање неповратно погоршано. Како би се олакшало и подстакло СФР, Министарство привреде (МП) предложиће измене постојећег Закона о СФР и релевантних подзаконских аката у сарадњи са Привредном комором Србије. Предложене измене имаће за циљ да унапреде процедуру СФР и оквир за учешће медијатора, омогуће подршку и прошире свест о оквиру вансудског реструктурирања, као и да пруже званичне смернице државним повериоцима за вансудско финансијско реструктурирање.
- Многи фактори доприносе неефикасности **оквира за извршење**, укључујући одлагања усред преоптерећености судова предметима, неадекватне судске процене вредности, неефикасне судске аукцијске продаје и недостатак заинтересованости за судске аукцијске продаје. Даље, аукцијска правила за продају дужникове имовине су строга и дестимулативна. Како би се решила ова питања, Министарство правде размотриће измену врсте аукција у случајевима извршења над имовином правних лица и предузетника (укључујући и хипотеке) и уступање надлежности привредним судовима за све случајеве извршења над имовином правних лица и предузетника.
- Иако је **стечајни оквир** проширен претходних година увођењем унапред припремљених планова реорганизација као нове опције реструктурирања, искуство показује да се они углавном користе као начин за продужење рока отплате дугова, без свеобухватног реструктурирања задуженог предузећа. Штавише, различни повериоци имају значајне проблеме да ефективно заштите своја права, делом због значајних одлагања при ликвидацији заложене имовине. МП ће припремити измене Закона о стечају како би унапредило заштиту права различитих поверилаца, једним делом тако што ће им омогућити већу контролу над одлукама које утичу на њихова различита потраживања. МП ће предложити и додатна правила за стечајне поступке (нпр. везана за проблематичне групе предузећа, заштиту нових извора финансирања при реорганизацијама, ревизију накнада стечајних управника, улогу поверилаца при избору стечајног управника). Постоји и потреба да се додатно ојачају капацитети Агенције за лиценцирање стечајних управника, као и да се ојача капацитет судова за вођење стечајних поступака.
- **Правни оквир који уређује хипотеку** је управо измењен. Претходни оквир је имао бројне недоследности и двосмислености, што је доводило до проблема при реализацији хипотеке. Препознате препреке решене су циљаним изменама Закона о хипотеци усвојеним у јулу 2015. Уз ове измене, неопходно је да се унапреди ефикасност уписа хипотеке, који може бити одложен услед нерешених претходних захтева за измене у Катастру непокретности. Неопходно је успостављање функционалног другостепеног процеса одлучивања у предметима везаним за регистар непокретности, заједно са идентификацијом конкретних регистара непокретности са високим бројем нерешених предмета. Са друге стране, потребно је унапређење судског извршног поступка при реализацији хипотеке и продаји заложене имовине, оптерећеног неефикасношћу основних судова који су надлежни за те поступке. Адекватна заштита хипотекарних поверилаца нижег реда приликом реализације хипотеке у вансудском поступку требало би да буде обезбеђена адекватном проценом вредности имовине која је предмет хипотеке и отвореним и транспарентним поступцима аукцијске продаје.
- Коначно, потреба, изводљивост и тренутак увођења **оквира за лични стечај** у Републици Србији биће пажљиво анализирани.

Имплементација стратегије за решавање проблематичних кредита предвиђена је као вишегодишњи процес, чија ефикасност зависи од снажне координације и учествовања свих заинтересованих страна. Радна група биће надлежна за имплементацију и надзор Стратегије, укључујући и идентификацију било каквих пропуштања рокова и осталих ризика који захтевају додатне мере.